

اولین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار

محل برگزاری دانشکده شهید مفتاح همدان

۳۰ آبان ۱۳۹۲

ارزیان محیط زیست علم

بررسی و تحلیل نقش سرمایه اجتماعی در توسعه پایدار شهری با تاکید بر شهر ماکو

محبوب بابایی^{۱*}؛ مهدی بابایی^۲؛ دکتر عبدالله عبداللہی^۳؛ عیسی جנגجو^۴؛ صفر حاجی آقازاده^۵؛ مهدی عظیم زاده^۶

^۱ کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه پیام نور ارومیه (mahbob.babae@yahoo.com) نویسنده مسئول شماره تماس)

^۲ کارشناسی ارشد جغرافیا

^۳ عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور میاندوآب

^۴ دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه پیام نور ارومیه

^۵ دانشجوی دکترا جغرافیا برنامه ریزی شهری دانشگاه آزاد مرن

^۶ کارشناس ارشد جغرافیا دانشگاه آزاد ملکان

چکیده

سرمایه اجتماعی مفهومی چند بعدی در علوم اجتماعی و تاثیرگذار در بسیاری از حوزه های جامعه شهری و روستایی است و در ادبیات مرتبط با توسعه جایگاه و ویژه یافته است به گونه ای که برخی آن را حلقه مفقود توسعه می نامند؛ در واقع یکی از سرمایه های مهم هر جامعه ای که از مولفه های اساسی موثر در توسعه و ثبات آن کشور محسوب می شود سرمایه اجتماعی است. در این پژوهش نقش سرمایه اجتماعی در توسعه پایدار شهری با تاکید بر شهر ماکو مورد تحلیل قرار می گیرد که از بنیانها و شاخص های اساسی سرمایه اجتماعی مورد بحث در این پژوهش ۳ مولفه اعتماد اجتماعی - مشارکت اجتماعی و انسجام اجتماعی با تاکید بر نظریه پانتم می باشد که در قالب پرسشنامه بین پاسخگویان به صورت تصادفی توزیع شده است (۲۱ گویه) (حجم نمونه ۲۰۰ خانوار) روش پژوهشی بر اساس هدف از نوع کاربردی و بر اساس روش و ماهیت از نوع توصیفی - تحلیلی بوده که پردازش داده ها - تحلیل نتایج و نمودار از طریق نرم افزار Excel - Spss صورت گرفته است و برای آزمون فرضیات از کای اسکور (خی ۲) و برای شدت روابط بین فرضیات از آزمون وی کرامر استفاده شده است. یافته ها و نتایج حاصل از پردازش داده ها نشان دهنده این امر است که سطح بالای سرمایه اجتماعی به سطح بالای توسعه یافتگی یعنی توسعه پایدار در منطقه مورد مطالعه می انجامد؛ بیشترین نقش را در بین شاخص های سرمایه اجتماعی شاخص های مشارکت در شوراها و شهرداری، اعتماد و انسجام اجتماعی مردم نسبت به شوراها و شهرداری در توسعه نواحی شهری داشته است به عبارتی اعتماد - مشارکت و انسجام اجتماعی مردم شهری نسبت به عملکرد نهادهای دولتی - غیر دولتی و هم چنین همیاری با آنها نقش بسزایی در روند توسعه شهری داشته و یک ارتباط معنی داری بین اعتماد - مشارکت و انسجام اجتماعی مردم شهری با نهادهای دولتی و غیر دولتی داشته است. بنابراین می توان گفت میزان سرمایه اجتماعی در منطقه مورد

اولین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار

محل برگزاری دانشکده شهید مفتاح همدان

۳۰ آبان ۱۳۹۲

ارزیان محیط زیست کلان

مطالعه در سطح متوسطی است که در صورت تقویت این سرمایه و بهینه نمودن آن؛ می تواند نقش موثری در توسعه پایداری شهری ماکو داشته باشد

واژگان کلیدی: ماکو، اعتماد، سرمایه اجتماعی، مشارکت اجتماعی، Spss

مقدمه

سرمایه اجتماعی یک ظرفیت، جوهر اجتماعی یا هنجار غیر رسمی است که همکاری میان افراد و نهادهای یک جامعه را ارتقاء می بخشد، هراجماعی برای دستیابی به اهداف خود، علاوه بر افراد آگاه و با تجربه و امکانات و ابزار مادی، به عوامل مانند مشارکت، اعتماد، تعهد و مسئولیت پذیری و... هم نیاز دارد. سرمایه اجتماعی یک شهر یا روستا بیان کننده بخشی از پتانسیل های انسانی آن شهر و روستا است و برای هرگونه برنامه ریزی به منظور توسعه لازم است سرمایه اجتماعی آن منطقه نیز مورد بررسی همه جانبه قرار گیرد (دینی ترکمانی، ۱۳۸۵). یکی از ابعاد مهم توسعه؛ توسعه اجتماعی است که یکی از رویکردهای نوین به منظور ارتقاء شاخصهای توسعه اجتماعی به منظور تاثیر گذاری بر سایر ابعاد توسعه توجه به سرمایه اجتماعی است (March, 2000: 12) به عبارتی یکی از مهمترین شاخصهای رشد و توسعه همه جانبه هر جامعه ای (شهری یا روستایی) سرمایه اجتماعی به شمار می آید (Bullen Q Onyx, 1998: 44) امروزه در جریان توسعه در کنار انواع سرمایه طبیعی، انسانی و مادی، سرمایه اجتماعی به طور جدی مطرح است، به عبارتی سرمایه اجتماعی متعلق به گروهها و جوامع است؛ فقدان سرمایه اجتماعی در لایه های مختلف اجتماع مشکلات بسیاری را به همراه خواهد داشت؛ وجود سرمایه اجتماعی شرط لازم و نه کافی برای نتیجه بخشی سرمایه ها و سیاست های اقتصادی است. در واقع بررسی دقیق تر سرمایه اجتماعی ما را به این مطلب می رساند که بدون این سرمایه هیچ اجتماعی به هیچ سرمایه ای نمی رسد (علمی و همکاران: ۱۳۸۴؛ ۲۴۱) در واقع سرمایه اجتماعی در برنامه ریزی و مدیریت شهرها از جایگاه مناسبی برخوردار است به طوری که وضعیت مطلوب سرمایه اجتماعی رابطه مستقیم و مثبتی با توسعه مناطق شهری دارد (فیروز آبادی و همکاران: ۱۳۸۵؛ ۹۳). سرمایه اجتماعی در واقع نقش و سهم مهمی در توسعه داشته و به عنوان موتور محرکه توسعه شناخته می شود، سرمایه اجتماعی زمانی بوجود می آید که یک نوع روابط بده بستانی در بین افراد، گروهها و حتی در بین سطوح های عمودی نیز ایجاد شود؛ بنابراین سرمایه اجتماعی شبکه ای از روابط اجتماعی است که با هنجارهای مانند اعتماد و مشارکت مدنی و اجتماعی سنجش می شود و مقاله حاضر در پی آن است تا با بررسی و تحلیل نقش سرمایه اجتماعی و میزان موفقیت آن را در توسعه پایدار شهری؛ شهر ماکو بسنجد. تا تحلیل شود که میزان سرمایه اجتماعی تا چه حد در جامعه از سطح بالایی برخوردار است و این که که وجود سرمایه اجتماعی در چنین جامعه ای (شهر ماکو) تا چه حد توانسته در رسیدن به یک توسعه معقول موثر و مثمر ثمر بوده است.